

فاطمه علیہا السلام، الگوی برتر

دکتر سیداصغر جعفری

انتشارات اشجع

سرشناسه :	جعفری، سیداصغر
عنوان و نام پدیدآور :	فاطمه زهرا عليها السلام الگوی برتر / سیداصغر جعفری .
مشخصات نشر :	تهران: اشجع، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری :	۲۲۴ ص.
شابک :	978-964-2613-72-4
وضعیت فهرست نویسی :	فبیا
موضوع :	فاطمه زهرا عليها السلام ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ ق.
موضوع :	فاطمه زهرا عليها السلام ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - فضایل
رده بندی کنگره :	BP۱۲۷۲۲/۱۳۹۲۲ ۲۷۲/ع۷
رده بندی دیویی :	۹۷۲/۲۹۷
شماره کتابخانه ملی :	۳۱۷۸۶۲۸

فاطمه عليها السلام، الگوی برتر

دکتر سیداصغر جعفری

ویراستار: قربانعلی حیدری

ناشر: اشجع

چاپ: اول - ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۶۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۶۱۳-۷۲-۴

تهران، بزرگراه رسالت، مجیدیه شمالی، خیابان برادران محمودی شرقی، کوچه امید، پلاک ۱

تلفن: ۲۲۵۲۰۷۰۲ و ۲۲۵۱۲۸۳۴ دورنگار: ۲۶۳۰۰۶۶۸ www.ashja.com

امام خمینی (ره):

«وجود نازنین زهرای مرضیه، در یک کلام زنی است که تمام خاصه‌های انبیاء در اوست. زنی که اگر مرد بود، نبی بود، زنی که اگر مرد بود، به جای رسول الله بود.»

صحیفه نور، ج ۶، ص ۱۸۵

مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مد ظله العالی):

«زن امروز دنیا الگو می‌خواهد. اگر الگوی او زینب علیها السلام باشد و فاطمه زهرا علیها السلام باشد، کارش عبارت است از فهم درست، هوشیاری در درک موقعیت‌ها، انتخاب بهترین کارها و ولو با فداکاری باشد، و ایستادن پای همه چیز برای انجام تکلیف بزرگی که بر دوش انسان‌ها خدا گذاشته است.»

۱۳۷۰/۸/۲۲

تقدیم به:

یوسف زهرا علیها السلام

و

پدر و مادر عزیزم که مرا با مکتب اهل بیت علیهم السلام آشنا کردند

و

همسرم که در سایه همیاری و همدلی او این اثر فراهم آمد.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
فصل اول: شناخت الگو و حیات فاطمی.....	۱۷
گفتار اول: شناخت الگو، اهمیت و آثار آن.....	۱۹
۱- مفهوم الگو.....	۱۹
الف: الگو.....	۱۹
ب: اسوه.....	۲۰
۲- اهمیت و ضرورت ارائه الگو.....	۲۱
۳- قرآن و ارائه الگو.....	۲۷
۴- آثار و فواید الگو.....	۲۹
الف- خودداری و خودسازی.....	۳۰
ب- عبرت آموزی.....	۳۰
۵- الگوپذیری از معصومین (علیهم السلام) و مسئله گذر زمان.....	۳۱
گفتار دوم: زندگی و فضایل حضرت فاطمه (علیها السلام).....	۳۴
۱- فاطمه (علیها السلام) کیست؟.....	۳۴
۲- فضایل حضرت فاطمه (علیها السلام) از دیدگاه قرآن.....	۳۶
الف- حضرت فاطمه (علیها السلام)، مصداق خیر کثیر.....	۳۷
ب- حضرت فاطمه (علیها السلام) مقرب درگاه الهی.....	۳۸
ج- حضرت فاطمه (علیها السلام) محور فضیلت.....	۴۰
د- حضرت فاطمه (علیها السلام) معیار اجر رسالت.....	۴۱
گفتار سوم: زن و حضور در اجتماع.....	۴۲
۱- پیشینه موقعیت زن.....	۴۲
الف- موقعیت زن در عصر جاهلیت.....	۴۲
ب- موقعیت زن در اسلام.....	۴۴
ج- موقعیت زن در غرب.....	۴۸
۲- حضور زن در اجتماع از منظر اسلام.....	۵۱
۳- حضرت فاطمه (علیها السلام) و حضور در اجتماع.....	۵۶

۶۰	جمع بندی
۶۱	فصل دوم: ابعاد الگوپذیری از زندگی حضرت فاطمه (علیها السلام)
۶۶	بخش اول: بُعد تربیتی
۶۷	گفتار اول: تعریف و ضرورت تربیت
۶۷	۱- مفهوم تربیت
۶۸	۲- تربیت دینی
۷۱	۳- اهمیت و ضرورت تربیت
۷۲	گفتار دوم: روش های تربیتی حیات فاطمی
۷۴	۱- روش مجاهده با نفس
۷۷	۲- روش عبادت و بندگی
۸۰	۳- روش تحمل دشواری ها در راه خدا
۸۲	۴- روش موعظه و نصیحت
۸۶	۵- روش امر به معروف و نهی از منکر
۸۸	۶- روش تکریم به ارزش ها
۹۱	الف- عفاف و حجاب مهم ترین عتدای تکریم از ارزش ها
۹۶	ب- فلسفه پوشش اسلامی
۹۶	۱- آرامش روانی
۹۸	۲- استحکام پیوند خانواده
۹۸	۳- استواری اجتماع
۹۹	۴- ارزش و احترام زن
۱۰۰	ج- عفاف و حجاب در فرهنگ فاطمی
۱۰۴	۷- روش دعا
۱۰۷	۸- روش محبت و مهرورزی
۱۱۰	جمع بندی
۱۱۱	بخش دوم: بُعد اجتماعی
۱۱۳	گفتار اول: تعامل با خانواده
۱۱۴	۱- مهربان نسبت به والدین
۱۱۸	۲- سازگار نسبت به شوهر
۱۲۱	۳- مری نسبت به فرزندان

گفتار دوم: تعامل با اجتماع.....	۱۲۳
۱- متواضع در برابر مردم.....	۱۲۵
۲- آگاهی بخش برای مردم.....	۱۲۹
۳- دلسوز برای محرومان.....	۱۳۰
۴- مستحکم در برابر دشمنان.....	۱۳۳
الف- تعریف دشمن و ضرورت شناخت آن.....	۱۳۴
ب- حضرت زهرا (علیها السلام) و دشمن شناسی.....	۱۴۰
۱) مقابله با مشرکان.....	۱۴۰
۲) امجادگر در جبهه اسلام.....	۱۴۲
۳) مبارزه با فرصت طلبان.....	۱۴۳
جمع بندی.....	۱۴۵
بخش سوم: بُعد زهد و پارسایی.....	۱۴۷
گفتار اول: مفهوم و فلسفه زهد.....	۱۴۹
۱- مفهوم زهد.....	۱۴۹
۲- ابعاد زهد.....	۱۵۱
الف- جنبه روانی زهد.....	۱۵۱
ب- جنبه عملی زهد.....	۱۵۲
۳- زهد و رهبانیت.....	۱۵۳
۴- فلسفه زهد.....	۱۵۵
الف- شناخت صحیح جهان.....	۱۵۵
ب- ایثار و همدردی.....	۱۵۶
ج- آزادگی.....	۱۵۷
د- یاد و عشق به خدا.....	۱۵۸
گفتار دوم: جلوه‌هایی از زهد فاطمی.....	۱۵۹
۱- ساده زیستی.....	۱۶۰
الف- سادگی در ازدواج.....	۱۶۱
ب- سادگی در لباس.....	۱۶۳
ج- سادگی در زندگی.....	۱۶۶
۲- انفاق.....	۱۶۸
۳- ایثار.....	۱۶۹

۱۷۱	۴- قناعت
۱۷۳	۵- مواسات علل سادگی در زندگی
۱۷۵	جمع‌بندی
۱۷۸	بخش چهارم: بُعد روشنگری و بصیرت افزایی
۱۸۰	گفتار اول: مفهوم بصیرت و جایگاه آن
۱۸۰	۱- تعریف بصیرت و اهمیت آن
۱۸۴	۲- سرآغاز بی‌بصیرتی در تاریخ اسلام
۱۸۷	الف: غدیر
۱۸۸	ب: سقیفه
۱۹۲	گفتار دوم: بصیرت بخشی در فرهنگ فاطمی
۱۹۳	۱- هدف‌های بصیرت بخشی
۱۹۳	الف- دفاع از اسلام و ارزش های آن
۱۹۴	ب- حمایت از مقام ولایت
۱۹۶	ج- دستیابی به حق و منافع مسلمانان
۲۰۰	۲- عوامل بصیرت بخشی
۲۰۰	الف- تقویت تحلیل سیاسی و عدم سطح‌نگری
۲۰۲	ب- روشنگری به هنگام
۲۰۳	ج- تقویت صبر و شکیبایی
۲۰۵	جمع‌بندی
۲۰۷	فصل سوم: راه‌های دستیابی به فرهنگ فاطمی
۲۰۹	۱- تقویت ایمان و توکل به خدا
۲۱۲	۲- تبعیت پذیری و دفاع از رهبری
۲۱۴	۳- هوشیاری در برابر دشمن
۲۱۶	۴- پایداری و سازش ناپذیری در برابر دشمن
۲۱۷	۵- حضور سازنده زن در اجتماع
۲۱۷	۶- ساده زیستی و قناعت
۲۱۸	۷- تربیت فرزندان شایسته
۲۱۹	۸- عفت و پاکدامنی
۲۲۰	فهرست منابع

مقدمه

برای شناخت و راه‌یابی به یک مکتب، اگر چه دست یافتن به تعالیم و اصول مندرج در آن مکتب لازم و ضروری است، اما کافی نیست؛ بلکه بایستی جوانب و ابعاد حیات شخصیت‌های برجسته آن مکتب را نیز مطالعه و بررسی کرد. زیرا آنان نمونه‌های عملی مکتب خوش هستند. اگر انسان چنین بررسی‌هایی را در زندگی خود داشته باشد، بی‌تردید درس چگونه زیستن و هسته اولیه حیات رو به تعالی و کمال را به دست خواهد آورد.

اگرچه برای آشنایی و شناخت مکتب عالی اسلام کتاب‌ها و منابع فقهی فراوانی وجود دارد که آدمی می‌تواند با مراجعه به آنها اندیشه‌ها و پیام‌های آن را آموخته و سرلوحه برنامه‌های زندگی خود قرار دهد، اما با مطالعه و تحقیق در احوال پیشوایان و بزرگان این مکتب، به ویژه امامان معصوم علیهم‌السلام به عنوان هادیان و راهنمایان اصلی دین، می‌توان با این مکتب بیشتر آشنا شد. چرا که با مطالعه و تحقیق در زندگی آنان می‌توان دریافت که چگونه تربیت شدند؟ حیات سیاسی و اجتماعی آنها چگونه بوده است؟ و در برابر مصائب و مشکلات چگونه عمل می‌کردند؟ از این رو اگر انسان چنین بررسی‌هایی را در زندگی خود داشته باشد، بی‌تردید هسته اولیه حیات رو به کمال و تعالی را به دست خواهد آورد.

با نگرش به حیات حضرت فاطمه علیها‌السلام که حیاتی تربیت‌کننده و فرهنگ‌ساز است، می‌توان درس‌هایی، چون ایمان و عمل صالح، فضیلت و شجاعت، صبر و

استقامت، مسئولیت و هدایت، دفاع و مبارزه و... را آموخت. در این راستا، همه انسان‌ها، به ویژه زنان و دختران می‌توانند با بهره‌گیری از آن فرهنگ که به فرهنگ فاطمی^۱ تعبیر می‌شود، برنامه اصولی و موفق‌تری را برای خود تنظیم و اجرا کنند.

فاطمه علیها السلام تنها بانویی است که پدرش، شوهرش و خودش معصوم است. محیط پرورش و زندگی فاطمه علیها السلام محیط عصمت و طهارت است. دوران کودکی را در خانه شخص اول اسلام، یعنی رسول خدا صلی الله علیه و آله و دوران خانه‌داری و بچه‌داری را در خانه دومین شخصیت ممتاز اسلام، یعنی علی بن ابیطالب علیه السلام طی کرد. به طور قطع در چنین خانان‌ای می‌توان بانوی شایسته و نمونه‌ای را یافت که سرور تمام زنان عالم^۲ به شمار آید.

او نمونه کاملی از خلقت است که می‌توان الگویی برای کمال نهایی همه انسان‌ها در تمام اعصار معرفی کرد. از آنجا که انسان برای رسیدن به سعادت و خوشبختی نیازمند الگو و اسوه‌ای نیکو است که بتواند با پیروی از او عقل و فطرت خود را شکوفا کرده و زمینه خوشبختی خویش را فراهم کند؛^۳ از این رو ضرورت دارد ابعاد گوناگون سیره عملی زندگانی این بانوی نمونه اسلام، به منظور الگوگیری انسان‌ها به ویژه زنان و دختران ایرانی اسلامی و نیز زنان و دختران جامعه جهانی که تشنه چنین الگوهای هستند، تبیین و تدوین شود؛ تا بیاموزند که در مسائل تربیتی و پرورش فرزند، باید از چه شیوه‌هایی استفاده کنند؟ با شوهران خود چگونه رفتاری داشته باشند؟ زندگی

۱ - به مجموعه آداب و رسوم، افکار و عقاید، معرفت و تربیتی که حضرت فاطمه علیها السلام از خود به یادگار گذاشته‌اند، به عنوان فرهنگ فاطمی یاد می‌شود و آن فرهنگ عبارت است از فرهنگ عصمت و پاکدامنی، دین‌داری و تقوا پیشگی، اخلاص و اخلاق نیکو، خوشرویی و تربیت فرزندان شایسته، خوب همسرمداری، ساده زیستی، ولایت‌مداری، استقامت و پایداری و... (مؤلف)

۲ - رسول خدا صلی الله علیه و آله حضرت مریم را به عنوان سرور زنان زمانه خویش دانسته و فاطمه علیها السلام را سرور همه زنان جهان از آغاز تا فرجام آفرینش معرفی کرده است. (محمد تقی مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۳، بیروت، موسسه دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ هـ.ق، ص ۲۴)

۳ - محمدرضا نويسرکاني، الگوی برتر (شیوه مبارزه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با مفاسد اجتماعی)، تهران، آرام دل، ۱۳۸۲، ص ۱۲

شخصی خود را بر مبنای چه اصولی بنیان نهند؟ نحوه رفتارشان با مردم و اجتماع چگونه باشد؟ در حوزه سیاست و امور اجتماعی چه رفتاری داشته باشند؟ آیا باید در مسائل سیاسی و اجتماعی دخالت کرده و در متن جامعه فعال باشند، یا این که کاری به مسائل سیاسی و اجتماعی نداشته باشند؟ بی‌تردید شناخت زندگی حضرت فاطمه علیها السلام عمل به آن، نه تنها جامعه را از بسیاری از ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی به دور نگه خواهد داشت، بلکه بهترین خط مشی زندگی افراد به ویژه زنان و دختران و نیز مردان در مسیر تعالی و کمال انسانی خواهد بود.

در باره زندگانی حضرت فاطمه علیها السلام و بیان مناقب و فضائل آن حضرت، تاکنون کتاب‌های بسیاری به رشته تحریر در آمده است؛ اما بررسی موضوعی و تبیین جلوه‌های رفتاری آن حضرت متناسب با این عصر، آن چنان که مجموعه حاضر به این شیوه پرداخته، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از این رو، لازم آمد تا جلوه‌هایی از رفتار آن حضرت در ابعاد گوناگون فرهنگی، تربیتی، اجتماعی، سیاسی و... تبیین شود.

نگارنده مدعی نیست که این مجموعه کامل و بی‌نقص است، بلکه نیک می‌داند که بزرگانی در این باره آثار گران‌سنگی بر جای گذاشته‌اند که مایه فخر و مباهات و برتری هستند و این اثر را نتوان با آن‌ها در ترازوی سنجش قرار داد؛ اما شور و شوق به معارف اهل‌بیت و ادای تکلیف به محضر بانوی نمونه اسلام، این انگیزه را در توان و قلم این بنده ناچیز خدا ایجاد کرده، تا درس‌هایی را که به قدر بضاعت خود از دانشگاه فاطمی آموخته به رشته تحریر در آورده و آن را منتشر کند اگر چه اقرار دارد که این نوشتار، قطره‌ای از اقیانوس کمالات حضرت فاطمه علیها السلام است.

پژوهش حاضر از نظر ماهیت و روش، از نوع توصیفی - تحلیلی است. مبنای تحلیل نیز از منابعی چون قرآن کریم، سیره حضرت فاطمه علیها السلام و دیدگاه‌های علمای اسلامی است. روش گردآوری اطلاعات نیز به صورت کتابخانه‌ای - اسنادی بوده و با استفاده از مقاله‌ها و کتاب‌های فارسی و عربی، مباحث تحلیل و تبیین خواهد شد.

مجموعه حاضر از یک مقدمه و سه فصل - هر چند فشرده - تشکیل می‌شود. در

فصل اول، تحت عنوان شناخت الگو و حیات فاطمی ضمن تبیین مفهوم الگو و آثار آن، به اختصار ویژگی‌ها و فضایل حضرت فاطمه علیها السلام مورد بررسی قرار خواهد گرفت و آنگاه در باره حضور زن در عرصه اجتماع بحث خواهد شد.

در فصل دوم، تحت عنوان ابعاد گوناگون الگوپذیری، زندگی پر برکت حضرت فاطمه علیها السلام در ابعاد گوناگون اعتقادی، اخلاقی، عاطفی، تربیتی، اجتماعی و سیاسی تشریح می‌شود و سپس رفتارها و واکنش‌های آن حضرت در هر یک از ابعاد مذکور مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

در فصل سوم، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری این پژوهش است که تحت عنوان راه‌های دستیابی به فرهنگ فاطمی ارائه خواهد شد.

نکته قابل توجه آنکه، این پژوهش از جنبه کاربردی، داستان‌های تاریخی را در انتهای هر قسمت آورده است تا در پرتو رفتارهای اصولی و خردمندانه آن بانوی نمونه اسلام، آن را به صورت عملی در زندگی روزمره خویش به کار ببندیم تا از این طریق جامعه‌ای سالم، پر طراوت و با نشاط داشته باشیم.

در پایان، بر خود لازم می‌دانم از صبر و حوصله همسر و فرزندان عزیزم به جهت همراهی در تهیه مجموعه حاضر تقدیر و تشکر نمایم. همچنین از دوست خویم آقای قربانعلی حیدری به علت تلاش خالصانه‌شان در ریراستاری و نیز از جناب آقای اشجع و همکاران محترم ایشان، در انجام هماهنگی‌ها برای انتشار این مجموعه، کمال امتنان و سپاس را دارم.

خدایا توفیقی عنایت فرما تا با عمل نمودن به فرهنگ و رفتار فاطمی، جامعه‌ای سالم، پر طراوت، با نشاط و امام زمانی علیه السلام داشته باشیم. انشاءالله.
منتظر انتقادات، ارشادات و راهنمایی‌های صاحب نظران هستم.

سیداصغر جعفری

خرداد ۱۳۹۲ مطابق با رجب ۱۴۳۴